

УДК 330.3:330.338.1:330.336.2

JEL O11

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-4-4>

Тетяна Володимирівна БАУЛІНА,

доктор економічних наук, професор, ЗВО «МНТУ»

ORCID ID: [0000-0002-0110-849X](https://orcid.org/0000-0002-0110-849X)

Ольга Костянтинівна ГАРШИНА,

кандидат економічних наук, професор,

Донбаський інститут техніки та менеджменту ЗВО «МНТУ»

ORCID ID: [0009-0004-5656-6932](https://orcid.org/0009-0004-5656-6932)

Тетяна Юріївна СОЛОМКО,

кандидат технічних наук, доцент,

Донбаський інститут техніки та менеджменту ЗВО «МНТУ»

ORCID ID: [0000-0002-3029-7920](https://orcid.org/0000-0002-3029-7920)

Олександр Миколайович РУДАКОВ,

кандидат економічних наук, доцент,

Донбаський інститут техніки та менеджменту ЗВО «МНТУ»

ORCID ID: [0009-0008-4209-2501](https://orcid.org/0009-0008-4209-2501)

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У статті обґрунтовано необхідність реформування податкової системи України під час воєнного стану з метою забезпечення економічного розвитку; проаналізовано причини, за яких знижується ВВП країни і скорочується стягнення прямих та непрямих податків у воєнний час. Виявлено негативні тенденції соціально-економічного розвитку України у 2022 році; доведено, що має місце скорочення споживчого попиту домогосподарств у 2022 році. Зроблено висновок про необхідність бюджетного фінансування економічного розвитку країни під час воєнного стану. Доведено необхідність посилення фіскальної функції податків з метою збільшення надходжень до державного бюджету, перш за все, за рахунок ПДВ та акцизного податку, які мають найбільшу податкову ефективність. Доведено, що не міжнародні впливання, а лише надходження з національних джерел дозволяють забезпечувати економічне зростання національного господарства. Запропоновано збільшити ставку ПДВ на 1,5%, розроблено новий підхід

до оподаткування акцизним податком, прогресивну шкалу оподаткування для заможних українців, запропоновано корегування податку на приріст капіталу та впровадження податку на доходи фрилансерів з відповідними ставками. З метою підвищення ролі і статусу прямих податків пропонується порівнювати доходи, що оподатковуються, не з мінімальною, а з середньомісячною заробітною платою.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, економічне зростання, споживчий попит, тенденції соціально-економічного розвитку України, податок на додану вартість, акцизний податок, податок з доходів фізичних осіб, податок на приріст капіталу, податок з доходів фрилансерів.

Tetiana BAULINA

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Higher Educational Institution «Academician Yuriy Bugay
International Scientific and technical university»,

Olga HARSHYNA

Ph. D. in Economics, Professor,
Donbas Institute of Technology and Management,
Higher Educational Institution «Academician
Yuriy Bugay International Scientific and technical university»

Tetiana SOLOMKO

PhD in Technology, Associate Professor,
Donbas Institute of Technology and Management,
Higher Educational Institution «Academician
Yuriy Bugay International Scientific and technical university»

Oleksandr RUDAKOV

PhD in Economics, Associate Professor,
Donbas Institute of Technology and Management,
Higher Educational Institution «Academician
Yuriy Bugay International Scientific and technical university»

DIRECTIONS OF THE REFORM OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE WITH THE PURPOSE OF SECURING ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

The article substantiates the need to reform the tax system of Ukraine during martial law in order to ensure economic development; the reasons for which the country's GDP decreases and the collection of direct and indirect taxes during wartime are reduced are analyzed.

Negative trends of social and economic development of Ukraine in 2022 have been revealed; it is proven that there is a reduction in household consumer demand in 2022. A conclusion was made about the need for budgetary financing of the country's economic development during martial law. The need to strengthen the fiscal function of taxes in order to increase revenues to the state budget, primarily due to VAT and excise tax, which have the greatest tax efficiency, has been proven. It has been proven that not international infusions, but only revenues from national sources allow to ensure the economic growth of the national economy. It is proposed to increase the VAT rate by 1.5%, a new approach to excise tax taxation, a progressive tax scale for wealthy Ukrainians, an adjustment of the capital gains tax and the introduction of a tax on freelancers' income with appropriate rates have been proposed. In order to increase the role and status of direct taxes, it is proposed to compare taxable income not with the minimum, but with the average monthly salary.

Keywords: gross domestic product, economic growth, consumer demand, trends of socio-economic development of Ukraine, value added tax, excise tax, personal income tax, capital gains tax, freelancer income tax.

Постановка проблеми. Система оподаткування є головним інструментом забезпечення економічного розвитку будь-якої країни. В умовах тривалої війни, важкої економічної ситуації в країні, високого рівня тінізації, ухилення від сплати податків, значної кількості безробітних назріла нагальна потреба модернізації фінансової та податкової політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Податкова система України постійно змінюється: впроваджуються нові заходи щодо адміністрування податків, переглядаються ставки оподаткування тощо. Науковці обговорюють ефективність механізму дії окремих податків, деякі аспекти удосконалення податкової системи. Особлива увага на сторінках наукових публікацій приділяється податку на доходи фізичних осіб. Науковці вивчають позитивні та негативні зміни у законодавстві про податки, доцільність та ефективність їх запровадження; аналізують фіскальну ефективність стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні (Л. Б. Баранник, Я.А. Соломка) [1]; досліджують систему адміністрування податку на доходи фізичних осіб (О.О. Непочатенко, П.М. Боровик, М.І. Крупка, В.М. Кміть, Р.Ю. Паславська) [2, 3], розглядають питання фінансово-бюджетної децентралізації, підви-

щення спроможності територіальних громад, порядку адміністрування ПДФО, його статусу (А.Р. Дуб, Н.В. Проць) [4, 5], досліджують звітні аспекти адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні (Л.А. Задорожня, С. Ковач) [6, 7]. Особливо багато публікацій присвячені аналізу зарубіжного досвіду адміністрування податків та можливостей його використання в Україні (К.І. Швабій, Л.А. Задорожня, Н.В. Дутова, К.П. Проскура, А.А. Славкова) [8-11].

Проте, в цілому, проблему кардинального реформування податкової системи в умовах воєнного стану не достатньо висвітлено у наукових публікаціях.

Особливої значущості набуває зазначена проблема в контексті бойових дій на території України, які вже тривають більше, ніж півтора року.

Мета дослідження – обґрунтувати напрями реформування податкової системи України в умовах війни з метою забезпечення економічного зростання.

Виклад основного матеріалу. Сучасна податкова система країни є, насамперед, фіскальною: вона орієнтована на вилучення податків з метою наповнення державного та зведеного бюджетів. У 2017 – 2021 роках більше 50% у структурі податкових надходжень до державного бюджету припадало на непрямі податки: податок на додану вартість та акцизний податок, тоді як, наприклад, податкова система США характеризується переважанням прямих податків.

Згідно з оприлюдненими даними, загальне податкове навантаження в Україні становить 37,8%, що на 12,8% вище за рекомендоване МВФ значення (25%) [13]. Таким чином, існуючий податковий тиск в Україні є досить вагомим.

Наразі є декілька причин, що виникли останніми роками, які обумовлюють реформування податкової системи України.

Проведені авторами дослідження приводять до висновку, що найбільшу податкову ефективність має податок на додану вартість (27 – 31%), друге місце посідає податок на прибуток підприємств (16,5 – 21,7%), третє – податок на доходи фізичних осіб (15,5 – 18,5%), четверте – акцизний податок (8,3 – 13%). Однак ПДВ, як непрямий податок, не виконує функцію стимулювання економічного розвитку, на відміну від прямих податків.

У 2020 – 2022 роках фіскальна значущість непрямих податків в контексті формування державного бюджету поряд з іншими

джерелами поступово зменшується; виокремимо причини, за яких скорочується їх стягнення.

По-перше, в умовах коронавірусу, у зв'язку зі зменшенням доходів населення, значно скоротився споживчий попит, що призвело до зниження надходжень від ПДВ та акцизного податку.

По-друге, під час воєнних дій на окупованих територіях не збирається ані ПДВ, ані акцизний податок.

По-третє, війна змусила евакуюватися значну частину населення зі сходу та з південних областей країни. Наразі за оцінками експертів за кордоном перебуває близько 12 млн українців, які не купують товари на території України.

Протягом 2020 – 2023 років зменшуються також і надходження від прямих податків.

В умовах коронавірусу значно скоротилися доходи малого, середнього бізнесу, що обумовило зниження надходжень від ЄСВ та єдиного податку у зв'язку зі скороченням кількості індивідуальних підприємців.

Під час війни багато підприємств на сході країни не працюють, чимало їх зруйновано в процесі бойових дій, тому надходження від податку на прибуток підприємств та ПДФО поточного року значно скорочуються, що дає підстави стверджувати, що лівова частка доходів державного бюджету знову буде припадати на податок на додану вартість та акцизний податок. Отже, з початком війни посилюється фіскальна спрямованість податкової системи України.

Слід наголосити також і на лібералізації податків, яку держава поступово проводить з 2020 року.

Під час війни у 2022 році держава скорочує ставки декількох податків, які є прямими податками. Ставку єдиного податку для ФОП третьої групи зменшено з 5% до 2% доходу; ФОП першої та другої груп з 01.04.2022 мають право не сплачувати єдиний податок та ЄСВ до припинення воєнного стану.

У Верховній Раді 07.04.2022 року зареєстровано законопроект №7262 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо збереження робочих місць в умовах воєнного стану», який передбачає зменшення ставки ПДФО для зарплати до 9%, а для нових робочих місць – до 5%; але вже 12.04.2022 р. проект відкликано [15]. З 9 липня 2022 року набув чинності закон, який скасовує оподаткування військовим збором військовослужбовців та інших осіб, які беруть безпосередню участь в бойових діях [16].

Отже, можна зробити висновок, що за об'єктивних причин, а також лібералізації податкового законодавства скорочуються податкові надходження: очікувати на те, що план по доходах державного бюджету поточного середньострокового періоду буде виконано, не доводиться. Якщо продовжувати фінансування дефіциту державного бюджету за допомогою інструментів, передбачених бюджетним кодексом, Україна буде нарощувати державний борг, величина якого тільки у 2018 – 2021 роках досягла нормативу щодо ВВП, встановленого для таких країн, як наша [14].

Скорочення податкових надходжень є не єдиною причиною збільшення дефіциту державного бюджету. Друга причина – це зростання бюджетних витрат, що пов'язані з подоланням наслідків епідемії коронавірусу, а також з бойовими діями.

З початку повномасштабної війни проти України фінансування державного бюджету становить 720900 млн грн або 24640 млн доларів США; їх джерела в період війни станом на 21.07.2022 року наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Джерела фінансування державного бюджету України з 24.02.2022 р. по 21.07.2022 р.

Джерела фінансування державного бюджету	Обсяг фінансування		
	млн грн	млн доларів	%
НБУ	225000	7692	31,2
ОВДП, включаючи військові облигації	123580	4215	17,1
США (двосторонні угоди)	116592	3990	16,2
МВФ	41263	1410	5,7
ЄС	41262	1410	5,7
Німеччина	40165	1373	5,6
Канада	34281	1172	4,8
Світовий банк	24600	841	3,4
Європейський інвестиційний банк	21062	720	2,9
Японія	17006	581	2,4
Великобританія	16870	577	2,3
10 країн Європи	19213	657,5	2,7

Джерело: складено і розраховано за [17]

Отже, за рахунок національних джерел фінансується менш, ніж 50% доходних статей державного бюджету України у 2022 р.: головними джерелами фінансування є військові облігації, кредити від міжнародних фінансових організацій, а також двосторонні кредити та гранти.

Під час війни Україні скасували виплати за деякими кредитами, але не можна розраховувати, що і подальше країна не буде виплачувати обов'язкові платежі за міжнародними кредитами. Тому необхідно збільшити надходження до державного бюджету з національних джерел, перш за все, за рахунок податків. Міжнародні вливання до усіх бюджетів України допомагають державі виконувати свої соціальні зобов'язання, а надходження з національних джерел дозволяють забезпечувати економічне зростання національного господарства.

У таких умовах виникає нагальна потреба у податках, які б не тільки стимулювали економічний розвиток, але й були передбачуваними, тобто держава має точно знати величину цих податкових надходжень. Під час воєнного стану зменшується податковий контроль, таким чином, погіршується адміністрування податків. Усі вище зазначені проблеми у сфері оподаткування посилюють наукову дискусію щодо реформування податкової системи, до якої долучилися відомі експерти (Олена Макеева, Олег Гетман та інші).

З метою підтримки населення та роботодавців під час війни виникли проекти 10-10-10 та 15-15-15, які пропонували знизити головні прямі податки до вище означених значень. У Верховній Раді прийнято законопроект, який пов'язує з ім'ям Д.О. Гетманцева, що пропонує заходи щодо посилення адміністрування податків під час воєнного стану [18]. Але реалізувати зазначений закон в сучасних умовах буде важко з оглядом на те, що багато податківців евакуювалися і не перебувають на своїх робочих місцях.

Отже, доцільним у сучасних умовах є таке реформування податкової системи України, яке забезпечить збільшення податкових надходжень до державного бюджету, тобто посилення фіскальної функції податків. Оскільки найкраще фіскальну функцію виконують непрямі податки, доцільним є запропонування заходів зі збільшення податкових надходжень з непрямих податків. Напрями реформування податкової системи України під час воєнного стану наведено на рис. 1.

Рис. 1. Головні напрями реформування податкової системи України у воєнний час

Джерело: розроблене авторами

Критично оцінюючи стан соціально-економічного розвитку України у 2022 році, тобто під час воєнних дій, можна констатувати наявність деяких негативних тенденцій:

- скорочення національної економіки, що підтверджується падінням реального ВВП на 10,5% у першому кварталі та на 31,4% у четвертому кварталі 2022 року;
- скорочення майже в 3 рази кількості діючих суб'єктів господарювання у 2022 році порівняно з 2021 роком (659755 проти 1956248) [12];
- зменшення споживчого попиту домогосподарств у 2022 році, що буде доведено нижче.

Подолання виявлених негативних тенденцій соціально-економічного розвитку України у 2022 році потребує нових джерел економічного зростання, головним з яких, в умовах воєнного стану, виступає державний бюджет.

Ставка ПДВ в Україні не виходить за межі, у яких перебувають аналогічні ставки європейських країн. Доцільне збільшення ставки ПДВ на 1,5%, що приведе до значного зростання надходжень з цього податку до державного бюджету. За даними Міністерства фінансів надходження від ПДВ з вітчизняних товарів у зведеному бюджеті 2020 року складала 126486,6 млн грн, з імпортованих товарів – 274113,5 млн грн [14], тобто загалом – 400600,1 млн грн. В опублікованому НБУ інфляційному звіті за липень 2022 року на відповідних графіках продемонстроване зменшення споживання у 2022 році проти 2020 року приблизно на 24% [19]. Отже, логічно припустити, що надходження від ПДВ у 2022 році становитимуть приблизно 304456,07 млн грн при ставці 20%. Якщо ставка ПДВ становитиме 21,5%, надходження від цього податку досягнуть величини 327290,26 млн грн. Таким чином, надходження від ПДВ вже у 2022 році при ставці 21,5% могли би збільшитися мінімум на 22834,13 млн грн. Але у 2022 році інфляція становила 26,6%, і НБУ прогнозує її поступове зниження до 20,7% у 2023 році та 9,4% у 2024 році [19]. Отже, слід очікувати зростання надходжень від ПДВ більше зазначеного мінімуму.

За нашими розрахунками збільшення ставки ПДВ на 1,5% має підвищити ціну товарів лише на 1,2%, тобто такий крок не викликає тиме значного зростання інфляції.

Посилення фіскальної функції податків слід реалізувати і шляхом збільшення прогресивної шкали оподаткування для можливих українців. В економічній літературі неодноразово висували вище зазначену пропозицію; науковці обґрунтовують її необхідністю втілення європейських стандартів у процес стягнення податків. Втілення прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб треба розглядати в двох аспектах:

- з позицій ставок оподаткування;
- враховуючи об'єкти оподаткування.

Прогресивна шкала оподаткування має бути застосована до усіх часток доходів, що перевищують середньомісячну заробітну плату (табл. 2).

Таблиця 2. Оподаткування доходів фізичних осіб за прогресивною шкалою

Доходи	Ставка оподаткування, %
Менше середньомісячної заробітної плати	18
Частка доходу, що на 25% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	19
Частка доходу, що на 50% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	21
Частка доходу, що на 100% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	23
Частка доходу, що на 150% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	25
Частка доходу, що на 200% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	27
Частка доходу, що на 300% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	29
Частка доходу, що на 400% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	31
Частка доходу, що на 500% та більше перевищує середньомісячну заробітну плату	33

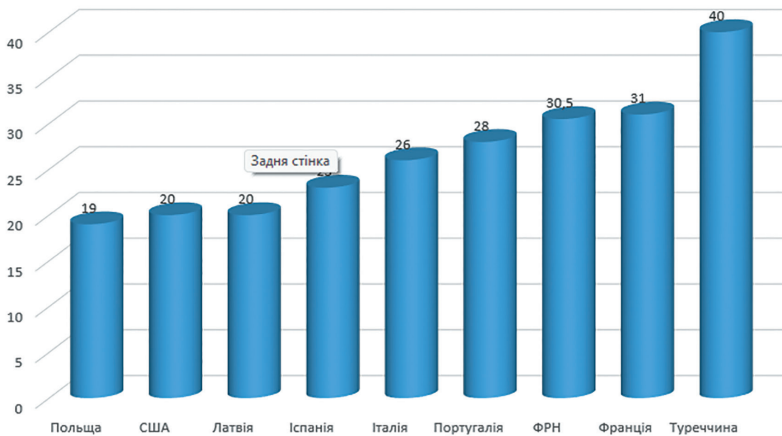
Джерело: розроблене авторами

Традиційними об'єктами оподаткування акцизним податком є алкогольні та тютюнові вироби, до яких Податковий кодекс додає також пальне, автомобілі та інші товари. Розширити перелік підакцизних товарів пропонується не шляхом збільшення їх номенклатури, а у інший спосіб: будь-який товар, що коштує більше середньої місячної заробітної плати, має бути включеним до таких, у ціні яких додається акцизний податок. Слід підкреслити соціальну спрямованість запропонованого заходу, який торкнеться лише заможних громадян.

Пропонується порівнювати доходи, що оподатковуються, не з мінімальною, а з середньомісячною заробітною платою, яка є показником середнього рівня життя трудового населення. Це означає підвищення ролі і статусу прямих податків. В умовах скорочення доходів фізичних осіб під час пандемії коронавірусу перекладати податкове навантаження на усіх платників ПДФО недоцільне. До того ж, головний тягар податкового навантаження

в нашій країні наразі припадає не на багатих, а на бідних. Тому ми пропонуємо такі напрями підвищення фіскальної значущості ПДФО, які не будуть охоплювати значну частину платників, що мають незначні індивідуальні доходи.

У контексті зазначеної податкової політики пропонується корегування податку на приріст капіталу, який наразі стягується за ставкою на прибуток підприємств (18%). У більшості країн, в тому числі і європейських, його ставка значно вище і може сягати 40% (рис. 2).

Рис. 2. Граничні ставки податку на приріст капіталу у деяких країнах світу

Джерело: розроблене авторами за [20 – 21]

Підкреслимо, що на рис. 2 наведено граничні ставки податку на приріст капіталу. У деяких країнах законодавство передбачає шкалу ставок: так, у Німеччині звичайна ставка – 25% та додаткова прибавка за солідарність у розмірі 5,5% [19], у Туреччині ставки варіюються від 15 до 40% [20]. Як видно, у більш розвинених країнах ставка податку на приріст капіталу більше, ніж у інших країнах, а в усіх зазначених країнах вона вище, ніж в Україні. Податок на приріст капіталу стягується зазвичай з нерезидентів. Пропонувати таку практику в Україна недоцільно, оскільки умови інвестування в країні під час війни є найгіршими. Тому податок на приріст

капіталу треба стягувати з резидентів за більш високою ставкою – 30%, з нерезидентів – залишити за ставкою 18%. Підвищення ставки податку на приріст капіталу обумовлюється необхідністю посилення фіскальної функції податків в умовах воєнного часу. До того ж, зазначений податок стягується не з бідних, а з заможних економічних суб'єктів, що підвищує соціальну функцію податків.

Рівень тінізації економіки України є надто високим, і держава повинна виводити з тіньового сектору якомога більше суб'єктів господарювання. Скорочення тіньової економіки надає можливість державі:

- збільшити реальний ВВП, тобто підвищити розмір національної економіки;
- поповнювати державний бюджет існуючими та новими податками та обов'язковими зборами;
- швидше приєднатися до європейських стандартів ведення бізнесу.

Запровадження деяких заходів щодо контролювання тіньових доходів з боку НБУ (наприклад, встановлення усіх осіб, які сплачують товари ціною більш 5000 грн готівкою) не дає вагомих результатів, оскільки є багато засобів, які допомагають тіньовикам реально витратити свої доходи та уникнути їх оприлюднення. Тому наразі нагальною потребою стає впровадження податку на доходи фрилансерів, насамперед, тих суб'єктів економічної діяльності, що пов'язані з ІТ-технологіями.

Зараз в Україні сформувався значний прошарок людей, які отримують доходи, але не сплачують податки (наприклад, майстри будівельної галузі, репетитори, працівники ІТ-індустрії, продавці тощо) Це сприятиме значною мірою виходу економіки з «тіні», бо ці люди взагалі не легалізовані і не сплачують податки, хоча частіше отримують доходів набагато більше, ніж наймані робітники, що працюють у приватному секторі або в державних установах. Не варто сподіватися на те, що фрилансери добровільно будуть сплачувати податки за ставками на доходи фізичних осіб-підприємців, як це пропонує сьгоднішнє законодавство України.

Ми пропонуємо встановити досить низьку ставку оподаткування для фрилансерів – у перші три роки 5%, і лише для того, щоб вивести їх з «тіні», потім вона збільшується до 10% у 4 – 6 роках, до 15% – у 7 – 9 роках і так далі, доки ставка не зрівняється зі став-

кою оподаткування доходів фізичних осіб-підприємців, яка буде діяти у той момент часу. Одночасно необхідно встановити штрафи за ухилення від сплати податків, і розмір цих штрафів повинен втричі перебільшувати звичайні штрафні санкції, що діють у таких випадках.

Висновки. 1. В умовах воєнного стану необхідно реформувати податкову систему України для наповнення зростаючого воєнного бюджету держави. Доведено, що під час війни за рахунок податків формується менше половини доходної частини державного бюджету. Тому пропонується посилити фіскальну функцію податків. Але збільшення податкового навантаження має припадати не на бідних громадян, а на заможні прошарки населення.

2. З метою посилення фіскальної функції податків обґрунтовано зростання ставки ПДВ на 1,5% до 21,5%, що вже у 2022 році забезпечило би додаткові надходження до державного бюджету у розмірі 22834,13 млн грн. Запропоновано новий підхід до оподаткування акцизним податком: збільшення надходжень досягається шляхом включення до оподаткування ним таких товарів, які коштують більше середньої місячної заробітної плати. Обрання як найголовніших ПДВ та акцизного податку обумовлене тим, що вони мають найбільшу фіскальну ефективність.

3. Для підвищення фіскальної функції прямих податків передбачається збільшення прогресивної шкали оподаткування для заможних українців. Розроблено прогресивну шкалу оподаткування з граничним значенням у 33%, яка має бути застосована до усіх часток доходів, що перевищують середньомісячну заробітну плату. Пропонується корегування податку на приріст капіталу з резидентів за більш високою ставкою – 30%, з нерезидентів – залишити за ставкою 18%.

4. Обґрунтовано необхідність впровадження податку на доходи фрилансерів з метою детінізації економіки та розширення бази оподаткування. Пропонується почати з досить низької ставки оподаткування – 5% від доходу, поступово збільшуючи її до 10% у 4 – 6 роках, до 15% – у 7 – 9 роках і так далі, доки ставка не зрівняється зі ставкою оподаткування доходів фізичних осіб-підприємців, яка буде діяти у той момент часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранник Л.Б., Соломка Я.А. Аналіз фіскальної ефективності стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні. *Економічний вісник*. 2017. №4. С. 111 – 123.
2. Непочатенко О.О., Боровик П.М., Парій Д.Ю. Оновлений механізм справляння податку на доходи фізичних осіб: проблеми та перспективи. *Економіка. Управління. Інновації*. 2017. Випуск №1 (16). С. 3 – 8.
3. Крупка М.І., Кміть В.М., Паславська Р.Ю. Система адміністрування податків в Україні: стан, проблеми та перспективи. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 216 – 225.
4. Дуб А.Р. Трансформація адміністрування податку з доходів фізичних осіб: світовий досвід і можливості для України. *Фінанси України*. 2018. №5. С. 80 – 93.
5. Проць Н.В. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації. *Фінансовий простір*. 2015. № 1 (17). С. 221– 225. URL: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15pnvfpn.pdf>.
6. Задорожня Л.А. Звітні аспекти адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 15. С. 2 – 31.
7. Ковач С. Податок на доходи фізичних осіб з доходів у вигляді додаткового блага: оподаткування, облік і звітність. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 10. С. 14 – 23.
8. Швабій К.І., Задорожня Л.А. Міжнародна практика оцінювання податкового розриву з персонального прибуткового податку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал*. Острог: Видавництво НаУОА. 2018. № 9(37). С. 174 – 178.
9. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду європейських країн. *Економіка і організація управління*. 2019. №1 (33). С. 43 – 52.
10. Проскура К.П. Зарубіжний досвід організації податкового адміністрування. *Економічний часопис XXI*. 2015. №7 – 8. С. 30 – 33.
11. Славкова А.А. Особистий прибутковий податок: зарубіжний досвід адміністрування. *Фінанси, облік і аудит*. 2014. Випуск 1 (21). С. 219 – 228.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
13. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org/ru/Home>.
14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

15. Проект закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо збереження робочих місць в умовах воєнного стану» №7262. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39386>.

16. Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування військовим збором грошового забезпечення військовослужбовців та інших осіб, які беруть безпосередню участь в бойових діях в умовах воєнного стану» від 19.06.2022 р. № 2308-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2308-20#Text>.

17. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни проти України. URL: <https://money.comments.ua/news/economy/otkuda-dengi-v-minfine-nazvali-istochniki-finansirovaniya-gosudarstvennogo-byudzheta-ukrainy-700714.html>.

18. Проект закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів щодо забезпечення адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного стану» (реєстр № 7720). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40331>.

19. Інфляційний звіт: липень 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4.

20. Податки в Німеччині для підприємств та приватних осіб. URL: <https://migrant.biz.ua/nimechchina/biznes-de/podatky-v-nimechchyni.html>

21. Ставки податку на приріст капіталу. URL: <https://www.google.com/search>.

REFERENCES

1. Barannyk L.B., Solomka Ya.A. Analiz fiskalnoyi efektyvnosti podatku na dokhody fizychnykh osib v Ukraini [Analysis of the fiscal efficiency of the collection of tax on the income of individuals in Ukraine]. *Economichny visnyk*. [Economic Bulletin]. 2017. 4. 111 – 123.

2. Nepochatenko O.O., Borovyk P.M., Parij D.Yu. Onovleny`j mekhanizm spravlyannya podatku na dokhody fizychnykh osib: problemy` ta perspektyvy` [The updated mechanism for collecting the tax on personal incomes: problems and prospects]. *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi* [Economy. Management. Innovations]. 1. 54 – 70.

3. Krupka M.I., Kmit V.M., Paslavskaya R.Yu. Sistema administruvannya podatkov v Ukraini: stan, problemy` ta perspektyvy` [Tax administration system in Ukraine: state, problems and prospects]. *Naukovie visnyk NLTU Ukraini*. [Scientific Bulletin of National Technical University of Ukraine]. 2016. 26.2. 216 – 225.

4. Dub A.R. Transformatsiya administruvannya podatku z dokhodyv fizy`chny`kh osib: svitoviy dosvid i mozhlivosty dlya Ukrayini [Transformation of personal income tax administration: world experience and opportunities for Ukraine]. *Finansy` Ukrayiny'* [Finances of Ukraine]. 2018. 5. 80 – 93.

5. Prots N.V. Formuvannya podatkovih nadkhodzen`mistsevih budjetiv v konteksti budjetnoyi detsentralizatsiyi [Formation of tax revenues of local budgets in the context of budget decentralization]. *Finansoviy prostir* [Financial space]. 2015. 1 (17). 221 – 225. URL: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15pvnvfpn.pdf>.

6. Zadorozhnyya L.A. Zvitni aspekti administruvannya podatku na dokhodi fizy`chny`kh osib v Ukrayini [Reporting aspects of personal income tax administration in Ukraine]. *Investitsiyi: praktika na dosvid* [Investments: practice and experience]. 2017. 15. 26 – 31.

7. Kovach S. Podatok na dokhodi fizy`chny`kh osib u viglyadi dodatkovogo blaga: opodatkovannya, oblik, zvitnisty [Income tax of individuals from income in the form of an additional benefit: taxation, accounting and reporting]. *Buhgalterskyiy oblik i audit* [Accounting and auditing]. 2015. 10. 14 – 23.

8. Shvabiy K.I., Zadorozhnyya L.A. Mijnarodna praktika otsinuvannya podatkovogo rozrivu z personalynogo pributkovogo podatku [International practice of assessing the tax gap from personal income tax]. *Naukovi zapiski Natsionalynogo universitetu «Ostrozka akademiya». Seriya «Economika»: naukoviy gurnal*. Ostrog: Vidavnistvo NaUOA [Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». «Economics» series: a scientific journal. Ostrog: NaUOA Publishing House. 2018. 9(37). 174 – 178.

9. Dutova N.V., Lesik E.S. Opodatkuvannya dokhodiv fizy`chny`kh osib v Ukrayini: problem ta vdoskonalennya na bazi dosvidu yevropeyskykh krayin [Income taxation of individuals in Ukraine: problems and improvements based on the experience of European countries]. *Economica i organizatsiya upravlinnya* [Economics and management organization]. 2019. 1 (33). 43 – 52.

10. Proskura K.P. Zarubigniy dosvid organizatsiyi podatkovogo administruvannya [Foreign experience in the organization of tax administration]. *Economichnyy chasopis XXI* [Economic magazine XXI]. 2015. 7 – 8. 30 – 33.

11. Slavkova A.A. Osobistiy pributkoviy podatok: zarubigniy dosvid administruvannya [Personal income tax: foreign administrative experience]. *Finansy`, oblik i audit* [Finance, accounting and auditing]. 2014. 1 (21). 219 – 228.

12. Ofitsiyinyi sayt Derjavnoyi sluzbi statistiki Ukrayini [Official website of the Ministry of statistics of Ukraine]. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Ofitsiyinyi sayt Mignarodnogo valutnogo fondu [Official website of the International Monetary Fund]. URL: <https://www.imf.org/ru/Home>.

14. Ofitsiyinyi sayt Ministerstva finansiv Ukraini [Official website of the Ministry of Finance of Ukraine]. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

15. Proekt zakonu «Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini chodo zbereghennya robochih misty v umovah voyennogo stanu» [Draft law «On Amendments to the Tax Code of Ukraine Regarding the Preservation of Jobs in Martial Law»]. №7262. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39386>.

16. Zakon «Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini chodo osoblivostey opodatkovannya viyskovim zborom grochovogo zabezpechennya viysykovoslugbovtsov ta inchiy osib, yaki beruty bezposerednu uchasty v boyoviy diyah v umovah voyennogo stanu» vid 19.06.2022 № 2308-IX [The Law «On Amendments to the Tax Code of Ukraine on the Special Features of Taxation of Military Conscripts of Military Conscripts and Other Persons Who Take Direct Part in Combat Actions under Martial Law» dated June 19, 2022, 2308-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2308-20#Text>.

17. Finansuvannya dergavnogo budjetu Ukraini z pochatku povnomashtabnoyi viyni proti Ukraini [Funding of the state budget of Ukraine since the beginning of the full-scale war against Ukraine]. URL: <https://money.comments.ua/news/economy/otkuda-dengi-v-minfine-nazvali-istochniki-finansirovaniya-gosudarstvennogo-byudzheta-ukrainy-700714.html>.

18. Proekt zakonu «Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini ta inchiy zakoniv chodo zabezpechennya administruvannya podatkov, zboriv ta yedinogo vnesku pid chas diy voyennogo stanu» №7722 [Draft law «On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws on ensuring the administration of taxes, fees and a single contribution during martial law»]. №7720]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40331>.

19. Inflyatsiyinyi zvit: lipeny 2022 roku [Inflation report: July 2022]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4.

20. Podatki v Nimechchini dlya pidpriyemstv ta privatnih osibT [axes in Germany for businesses and individuals]. URL: <https://migrant.biz.ua/nimechina/biznes-de/podatky-v-nimechchyni.html>.

21. Stavki podatku na pririst kapitalu [Capital gains tax rates]. URL: <https://www.google.com/search>.

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 05.12.2023